

บทที่ 4

การอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทย

ครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญสถาบันหนึ่งของสังคม ทำหน้าที่ในการให้กำเนิดสมาชิกใหม่ รวมทั้งทำหน้าที่ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อการสร้างบุคลิกภาพของคนในแต่ละสังคมครอบครัว จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้าง หรือกำหนดบุคลิกภาพของเด็กอันจะส่งผลถึงบุคลิกภาพเมื่อเจริญเติบโตด้วย

ที่หมู่บ้านน้ำคำ ผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูนอกจากพ่อแม่แล้วยังมีญาติพี่น้องเป็นผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูด้วย บางครอบครัวเนื่องจากพ่อซึ่งถือว่าเป็นหัวหน้าครอบครัวต้องไปทำงานหารายได้เพื่อสร้างฐานะ และเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวที่ต่างจังหวัด บ้างก็ไปต่างประเทศ ลูกจึงอยู่ในความดูแลของแม่ และบางครอบครัว ทั้งพ่อ และแม่ต้องไปทำงานด้วยกัน ลูกจึงอยู่ในการอบรมเลี้ยงดูของญาติซึ่งได้แก่ ตา ยาย ปู่ ย่า หรือ พี่น้อง ดังนั้นครอบครัวและญาติจึงมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูอันมีผลต่อพัฒนาการของเด็กในวัยต่างๆด้วย

อนึ่งเมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้น ได้เข้าสู่สถาบันการศึกษา เพื่อรับการศึกษา รับการอบรมเรียนรู้ระเบียบและวินัยตลอดจนการอบรมจริยธรรม จรรยาบรรณที่พึงปฏิบัติในสังคม ซึ่งจะทำการเจริญเติบโตต่อไป และมีบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ดังนั้นผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กของหมู่บ้านน้ำคำ จึงประกอบด้วย ครอบครัว ญาติพี่น้อง และครูอาจารย์จากสถาบันการศึกษา

ต่อไปจะกล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทยของหมู่บ้านน้ำคำ ดังนี้คือ

1. ภาพรวมการเลี้ยงดูเด็กในสังคมหมู่บ้านน้ำคำ
2. การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามลำดับขั้นพัฒนาการต่างๆ

1. ภาพรวมการเลี้ยงดูเด็กในสังคมหมู่บ้านน้ำคำ

เด็กที่หมู่บ้านน้ำคำ มีความใกล้ชิดได้รับความรัก และการเอาใจใส่ดูแลจากผู้ใหญ่มาก โดยเฉพาะเด็กอายุแรกเกิดถึงอายุ 4 ปี จะได้รับความรักการเอาใจใส่และได้รับการช่วยเหลือจาก พ่อ แม่ หรือผู้ให้การเลี้ยงดูมากด้วยถือว่าเป็นวัยที่ไม่สามารถให้การช่วยเหลือตัวเองก็ได้ ฉะนั้นการกระทำใดๆ ของเด็กจึงอยู่ในสายตาตลอดเวลา วัยนี้ผู้ใหญ่ให้การสัมผัสทางกายมาก เช่น การอุ้มแม่ เด็กสามารถเดินได้ด้วยตัวเอง หรือ แสดงความรักด้วยการ กอด และหอมแก้มเด็กกระทั่งเด็กอายุ 5 ปี ขึ้นไปการแสดงกิริยาต่างๆ เหล่านี้จะหายไป ต่อจากนั้นผู้ใหญ่จะสอนให้เด็กเรียนรู้บทบาทตามเพศของตนเช่น เป็นหญิงต้องเรียนรู้การทำการบ้านการเรือนเป็นชายต้องช่วยเหลือและทำงานของผู้

ชายเป็นต้น นอกจากนี้ยังสอนให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ และจะได้พึ่งตนเองได้ในอนาคต

2. การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามลำดับขั้นพัฒนาการต่างๆ

1. ระยะเวลา (Oral Stage) อายุ 0-2 ปี

จากการศึกษาเด็กอายุแรกเกิดถึง 2 ปี มีจำนวน 20 คน นั้นผู้เลี้ยงดูให้การตอบสนองความต้องการของเด็กไม่แตกต่างกัน คือ สมาชิกในหมู่บ้านคนใดมีลูกอ่อน (อายุแรกเกิด - 2 ปี) จะได้รับความเห็นใจเข้าใจจากสามีและญาติที่น้องมากกว่าต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกถือว่าเป็นงานหนัก งานใดที่เคยทำในไร่นาจึงได้รับการยกเว้นงานบ้าน เช่น หุงข้าว ทำกับข้าว ล้างจาน สามีหรือญาติที่น้องที่อยู่ร่วมในครัวเรือนเดียวกันจะให้ความช่วยเหลือ เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ แม่จะช่วยทำงานเหล่านี้ได้ต่อเมื่อลูกหลับหรือมีสามี ญาติที่น้องช่วยดูแลแทน

เด็กวัยนี้ได้รับความเอาใจใส่เป็นพิเศษ ผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับการให้สัมผัสทางกายมาก ไม่ว่าจะเป็นการอุ้มขณะให้นม เดินเล่น นั่งเล่น ผู้วิจัยคิดว่าคงเป็นเพราะเด็กอยู่ในวัยกำลังน่ารักด้วยก็ได้ แม้กระทั่งเด็กนอน ถ้านอนบนเบาะพ่อแม่ที่น้องหรือญาติที่น้อง ผู้มาเยี่ยมเยียนก็หยอกเข้าเด็กด้วยการ จับแขน จับขา จับมือ หอมแก้ม บ้างผลัดกันอุ้ม ผลัดกันวาง ถ้าเด็กนอนในเปลหรืออู่ (เปลมีขนาดกว้างกว่าอู่ทำด้วยโลหะหรือสานด้วยหวายเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม อยู่เป็นอู่พื้นบ้าน ใช้ชายผ้าขาวม้าทั้ง 2 ข้าง ผูกกับเสาไม้ 2 ต้น หรือ ผูกระหว่างเสาบ้านกับต้น ไม้ บางคนเรียกเปลกับอู่เป็นคำเดียวกันว่า อู่) ก็ช่วยกันไกว เด็กเล็กพอหยุดไกวบางคนจะร้องไห้ไม่ยอมนอน

ตามธรรมชาติทุกชีวิตย่อมต้องการ กิน นอน ขับถ่าย ชีวิตของเด็กในหมู่บ้านน้ำคำก็ต้องการเช่นเดียวกันและทุกคนได้รับการเลี้ยงดู และการตอบสนองความต้องการจากผู้เลี้ยงดูเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างในด้าน ชนิดของอาหารเวลาในการรับประทานอาหาร อุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่มเครื่องนอนตามฐานะทางเศรษฐกิจของ พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู

เด็กในหมู่บ้านดังได้กล่าวมาแล้วว่า บางคนแม่ต้องไปทำงานภายหลังจากคลอด ตา ยาย ปู่ ย่า ญาติที่น้องเลี้ยงดูแทนเด็กจึงได้ดื่มนมแม่เป็นเวลาเด็กเพียง 10 วัน ต่อไปเด็กต้องดื่มนมกระป๋อง เด็กที่แม่เลี้ยงด้วยตนเองก็ได้ดื่มนมมารดาอย่างเต็มที่และดื่มนมกระป๋องหรือนมกล่องไปพร้อมๆกัน โดยธรรมชาติของเด็กมักร้องไห้เมื่อหิว หรือเกิดความไม่สบายตัวเพราะขับถ่ายเปรอะเปื้อน เสื้อผ้าเนื้อตัว หากให้การดูแลแล้วแต่เด็กยังไม่หยุดร้องจึงจะสันนิษฐานว่า เด็กไม่สบาย ปวดท้อง เป็นไข้ จึงพาไปพบแพทย์การตอบสนองต่อเด็กเมื่อหิว นั้น เด็กจะได้รับการให้นมหรืออาหาร อาจได้รับชาม้างในบางครั้ง กรณีที่แม่เข้าห้องน้ำกำลังรับประทานหรือกำลังทำงาน ผละจากงานที่ทำไม่ได้ในทันที หรือนมชงที่เตรียมไว้ยังไม่เย็น เด็กจะร้องไห้พ่อหรือญาติที่น้องรีบมาอุ้มเด็ก เดินไปเดินมา พร้อมกับพูดว่า “นมเอ๋ย นมอยู่ไหน มารียังอีหล่า (เด็กผู้หญิง) บักหล่า หรือ บักหาน้อย (เด็กชาย) หรือระบุชื่อ หิว แล้ว มาเร็ว มาไวๆ ” แม่หรือผู้เตรียมนมชงหากนมยังไม่

เย็น และยังไม่เสร็จธุระก็ตอบว่า เดี่ยวลูกเดี๋ยวทำก่อน (รอก่อน) ” เมื่อมาให้หันมลูกก็หยอกเข้าด้วยความเอ็นดูว่า “พอได้กินก็หยุด หนานี่” บางครั้งจะพูดว่า “เฮ้ อ้าชะ หน่าชะ ได้โตเร็วๆ” ขณะให้นม แม่หรือผู้เลี้ยงดูจะกอดหรืออุ้มเด็กไว้ ถ้าให้นมช่วงบ่าย อากาศร้อนแม่ก็จะเป่าลมรดศีรษะ ใช้มือลูบผมให้ลูกไปด้วย

อนึ่งเด็กทารกแรกเกิดถึง 1 เดือนมักใช้เวลาในการนอนนานพอคืบนมก็มักจะหลับ ตื่นเมื่อตกใจหรือหิว การจับถ่ายมักจะปัสสาวะอุจจาระเปื้อนเสื้อผ้าที่นอนแม่หรือผู้เลี้ยงดูต้องคอยเปลี่ยนผ้าอ้อม ล้างตัว เช็ดตัวเด็กให้สะอาดไม่ให้เนื้อตัวเด็กเปียกชื้น เด็กได้รับการอาบน้ำวันละ 1 ครั้ง แล้วแม่ก็จะทาแป้งสวมเสื้อไม่มีแขนสวมถุงมือ ถุงเท้า ให้ลูกด้วยเพื่อป้องกันเด็กใช้มือข่วนหน้าตัวเอง เมื่ออายุครบ 1 เดือนก็โกนผมไฟ ชาวบ้านจะเลือกเดือนที่มีวันครบ 31 วัน เรียกว่า “ เดือนเต็ม ” เป็นเดือนโกนผมถ้าเด็กอายุครบ 1 เดือนทว่าเดือนนั้นมีเพียง 30 วัน หรือ 29 วันก็จะไม่โกนในเดือนนั้นจะเลื่อนไปเดือนถัดไป

พอเด็กอายุได้ 1-3 เดือน แม่เริ่มป้อนข้าวบางครอบครัวเริ่มให้เด็กรับประทานข้าวเมื่ออายุ 1 เดือน บางครอบครัวเดือนครึ่งถึง 2 เดือน บางครอบครัวเริ่มเมื่อเด็กอายุครบ 3 เดือน ข้าวที่ป้อนมีทั้งข้าวบดข้าวต้มใส่ฟักทองบดบ้าง กล้วยบดบ้าง ผสมน้ำแกงจืดบ้าง ผสมไข่ต้มบ้างการให้เด็กรับประทานข้าวนี้จะให้เด็กรับประทานในมือกลางวันและเย็น ส่วนนมที่เด็กได้ดื่มทุกเวลาที่ต้องการมีสิ่งหนึ่งที่ต้องการกลางถึงเพิ่มเติมคือ ชนิดอาหารที่ให้เด็กรับประทานนั้นขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว การศึกษา และอาชีพของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กด้วย คือ ครอบครัวที่ยากจน อาหารที่นำมาป้อนลูกมักเป็นอาหารที่หาได้จากธรรมชาติ ครอบครัวที่ฐานะดี สามารถหาซื้อสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อร่างกายของลูก

เมื่อเด็กพัฒนาการทางร่างกายขั้นต่อไป คือ เริ่มจากคว่ำคลานกระทั่งนั่งได้ ซึ่งมีอายุระหว่างแม่เริ่มปล่อยให้นั่งเล่นสิ่งของต่างๆ เช่น เล่นดิน หิน ทราย หาไม้หากระป๋อง จาน ชาม ที่ไม่ใช่ตามลานบ้านมาให้เคาะ พอหิวแม่ก็ให้คืบนม ป้อนข้าวหรืออุ้มลูกไปซื้อขนมที่ร้านค้ามารับประทาน ถ้ามีรถยนต์เร่ขายผลไม้ เช่น แดง โม อ้อย ส้ม ก็เรียกซื้อ บางคนนั่งเล่นอยู่บ้านเพื่อนไม่ได้นำเงินติดตัวมาก็หยิบยืมกันซื้อแล้วแบ่งกันรับประทานบ้างนำกลับไปรับประทานที่บ้าน

เด็กวัยนี้สามารถจับสิ่งของต่างๆได้ด้วยตนเอง เช่น จับช้อน จับไม้ ฯลฯ ถ้าแม่กำลังรับประทานอาหารอยู่ แม่ก็ให้ลูกตักรับประทานเอง แม้จะหกก็ตาม ส่วนที่หกแม่จะหยิบมารับประทานต่อโดยไม่แสดงอาการรังเกียจแต่อย่างใด หากเป็นการรับประทานอาหารทั้งครอบครัว จะเป็นมือเข้า มือกลางวันหรือมือเย็นถ้าเด็กไม่นอนแม่ก็จะนำมานั่งใกล้ๆ ป้อนข้าวไปด้วย หรือให้ลูกตักรับประทานเอง (ส่วนใหญ่ข้าวหกมากกว่าได้รับประทาน)

เมื่อมีพัฒนาการทางกายต่อไป อายุเริ่ม หัดเดิน หัดพูด แม่ พ่อ หรือ ผู้เลี้ยงดูจะพูดกับเด็กพูดถึงสิ่งของหรือเรื่องใกล้ตัวและสอนให้เด็กพูดส่วนใหญ่จะสอนเด็กให้พูดคำว่า “ พ่อ แม่ ” เด็กที่ญาติเป็นผู้ให้การเลี้ยงดูมักเรียกผู้เลี้ยงดูว่า พ่อ แม่ และเรียกต่อมาจนกระทั่งโตแล้วสอน ไก่ เป็ด

หมา เปิดมันร้องก๊ากๆ ไก่ร้องก๊ากๆ แล้วถามเด็กว่า “ไหนไก่ ไหนเป็ด ไหนหมา ไก่ร้องยังไง” เด็กก็ร้องเสียง เป็ด ไก่ บ้างสอนให้รู้จักชื่อ พ่อ แม่ ยาย ตม ปู่ ย่า แล้วถามเด็กว่า “พ่อ แม่ ชื่ออะไร” แล้วหนูชื่ออะไรหรือบอกให้ไล่ไก่ เป็ด สุนัขที่มา่วนวายในบ้านหากเด็กสามารถบอกและทำตามได้ ผู้ใหญ่แสดงความพอใจด้วยการหัวเราะบางครั้งกอดและหอมแก้มเด็กซึ่งเด็กจะพอใจมาก เมื่อเด็กสามารถเข้าใจคำสั่งหรือคำพูดของผู้ใหญ่ ก็ฝึกเด็กให้รู้จักการไหว้เมื่อรับของจากผู้ใหญ่ ด้วยคำพูดที่ว่า “ขอบคุณ หรือ สวัสดีสวัสดีก่อน” บ้างสอนให้เด็กร้องเพลงและเดินตามจังหวะเพลง บางครั้งเด็กก็ทำตามคำสั่ง บางครั้งก็ไม่ทำตาม

เด็กในวัยนี้พ่อ แม่หรือญาติมักอุ้มไปเล่น หรือนั่งคุยกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่มีลูกในวัยไล่เลี่ยกันเด็กก็จะเล่นด้วยกันมีผู้ใหญ่คอยดูแลอยู่ใกล้ๆ สิ่งผู้ใหญ่ระวังมากคือ เด็กชอบวิ่งเล่นข้างถนน ผู้ใหญ่จะวิ่งตามเด็กเพราะกลัวรถชนบางครั้งเด็กเล่นด้วยกันมักต่อยตีกัน แย่งของเล่นกันแม่ก็วิ่งไปแยกเด็กออกจากกันพร้อมบอกเด็กว่า เล่นด้วยกัน อย่าตีกันลูก ของเล่นอันนี้ของเขา อันนี้ของเรา เล่นอันนี้ลูก ให้เขาไป มาเล่นอันนี้ดีกว่า แม่ก็จะหาของสิ่งอื่นเพื่อเบนความสนใจของเด็กพอเด็กงอแง เริ่มง่วงนอนก็พาเด็กกลับบ้านผู้ใหญ่มักถามเด็กว่า “ไหนกลับบ้านยังไง บ่าย บายก่อน ส่งจูบด้วย” เด็กก็ทำตามคำสั่ง

หนึ่ง เด็กระยะนี้เริ่มซนมาก บางคนตื่นนอนก็จะร้องไห้แงแม่ก็พาไปซื้อขนม ชื่อ ไอศกรีมบ้าง พอได้รับประทานแล้วอารมณ์จะดี เด็กก็จะเล่นสนุกด้วยการเก็บไม้เก็บกระป๋องเปล่า เล่น ดิน หิน ทราย ตามลานบ้าน บางครั้งเด็กก็เรียกร้องความสนใจ และแสดงความต้องการของตนเองด้วยการร้องไห้ ให้อุ้ม ร้องไห้เมื่อหิว ร้องไห้ หรือบเร้าเมื่อต้องการไปเดินเล่น บางครั้งแม่ก็พาไปบางครั้งก็ขัดใจ และเปลี่ยนความสนใจของลูกค้าด้วยคำพูดที่ว่า “ตอนนี้มันร้อนลูกเดี๋ยวให้มันเย็นก่อนเดี๋ยวแม่พาไป นามากินขนมนี้ดีกว่า” บางครั้งเด็กไม่ยอมก็จะกั๊ก ตีแม่ ถ้าอยู่กับพ่อก็ตีต้อย พ่อแม่มักปล่อยให้ลูกแสดงกริยาเหล่านี้ไปจนกว่าทนเจ็บไม่ไหวจึงจะตีเด็ก บ้างดึงมือเด็กออกพร้อมบอกลูกว่า “พอแล้วลูกพอมันบาปนะ” ผู้วิจัยถามว่าเคยตีลูกบ้างไหมถ้าแสดงกริยาแบบนี้บ่อยๆเขาตอบว่า “ตีหลายครั้ง แต่ตีแล้วก็ไม่รู้เรื่อง เด็กเกินไปตีก็ตายเปล่า”

เมื่อเด็กพูดได้คล่อง เดินวิ่งได้คล่อง สามารถเข้าใจคำพูด คำสั่งต่างๆแล้วจะสอนให้เด็กนับเลข ท่อง ก.ไก่ ข.ไข่ บ้างให้เด็กหัดขีดเขียนเด็กสามารถไปวิ่งเล่นกับเพื่อน หรือญาติในวัยไล่เลี่ยกันได้ พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่มักสั่งเด็กที่อายุมากกว่าให้ดูแลน้องด้วย หากเด็กเล่นอยู่ใกล้ๆ บ้าน แม่ พ่อ หรือ ตา ยายมักไหว้วานให้เด็กหยิบสิ่งของเช่น ตะกร้าหมาก ซองบุหรี ไม้ขีดไฟให้เมื่อเด็กหิวก็มาบอกแม่ พ่อ หรือผู้ใหญ่ที่ดูแลอยู่ว่า หิวข้าว หรือขอเงินไปซื้อขนม แม่ พ่อ ก็ให้เงินครั้งละ 1 บาทให้เดินไปซื้อขนมที่ร้านค้าเอง บางครั้งก็พาไปซื้อ ค่าขนมของเด็กต่อวันเฉลี่ยวันละ 10 บาท

เด็กวัยนี้โดยทั่วไปมักเล่นซนมาก ทำให้เสื้อผ้าสกปรกเลอะเทอะ บางครั้งปัสสาวะรดกางเกง เด็กชาย พ่อแม่จึงไม่สวมกางเกงให้ นอกจากเดินไปบ้านเพื่อนบ้าน หรือมีเพื่อนมาเยี่ยมเขียนจึงสวมกางเกงให้เด็ก ส่วนเด็กหญิงถ้าไม่มีปัสสาวะรดกางเกงก็บอกพ่อ แม่ให้ถอดกางเกงให้

หากต้องการอุจจาระเด็กจะบอก พ่อ แม่ หรือผู้ใหญ่ที่ดูแลอยู่ พ่อ แม่จะพาถูกไปเข้าห้องน้ำ บางครั้งก็ถอดกางเกงให้นั่งอุจจาระที่ลานบ้าน แม่ พ่อจะทำความสะอาดภายหลัง

2. ระยะขับถ่าย (Anal Stage) อายุ 2-3 ปี

เมื่อเด็กเจริญวัยมีอายุระหว่าง 2-3 ปี (ระยะ Anal Stage) หมู่บ้านมีจำนวน 11 คน นั้นเด็กไม่ได้รับการฝึกหัดให้ขับถ่ายตรงเวลาแต่ประการใด เพียงแต่แสดงอาการผายลม หรือเกร็งกล้ามเนื้อบริเวณสะโพก พ่อแม่ก็นำเด็กเข้าห้องน้ำ บางครั้งสังเกตอวัยวะเพศชายว่าหดตัวหรือไม่ ถ้าหดแสดงว่าเด็กปวดอุจจาระ พ่อ แม่ ช่วยพาเข้าห้องน้ำหรือ ให้ขับถ่ายตามลานบ้านนั่นเอง ส่วนการปัสสาวะเด็กบางคนยังปัสสาวะรดกางเกง พ่อ แม่ จึงไม่สวมกางเกงให้ชั่วคราว ขณะเด็กขับถ่ายผู้ใหญ่จะคอยดูแลอยู่ข้างนอก เมื่อเด็กขับถ่ายเรียบร้อย จึงเข้าไปล้างทำความสะอาดให้เด็กบางคนเมื่อเข้าห้องน้ำจะตักน้ำเล่น ผู้ใหญ่ก็ตะโกนห้ามไม่ให้เล่น จากการสังเกตและการสอบถามพบว่า เด็กไม่ได้รับการฝึกให้ขับถ่ายตรงเวลาบางคนขับถ่ายอุจจาระตอนเช้า บางคนสายๆ บางคนค่ำๆ พ่อ แม่ จะใช้การสังเกต หรือเด็กบอกด้วยตนเองก่อนเข้านอน พ่อ แม่ มักให้ลูกปัสสาวะให้เรียบร้อยก่อนเด็กบางคนจึงไม่ปัสสาวะรดที่นอน แต่เด็กบางคนยังคงปัสสาวะรดที่นอน กระทั่งอายุ 5-6 ปี จึงหยุด

ในเด็กอายุ 2-3 ปี ของหมู่บ้านนี้ยังคงดื่มนมแม่อยู่ เด็กที่ตายายดูแลยังดื่มนมจากขวดอยู่เช่นกัน ผู้ใหญ่ยังไม่ฝึกหัดให้ดื่มจากแก้ว หรือกล่อง แม่ที่ให้ลูกดื่มนมตัวเองอยู่นั้นได้ให้เหตุผลว่า ลูกยังเด็กอยู่ให้โตกว่านี้ก่อน นั่นคือ จนกว่าแม่จะตั้งท้องลูกคนใหม่หรือกระทั่งเด็กอายุได้ 3-4 ปี เด็กบางคนพออายุได้ 3 ปี แม่จะให้หย่านมด้วยการใช้บอระเพ็ดทาบริเวณหัวนม เด็กบางคนหยุดดื่มนมแม่ในทันทีแต่ส่วนใหญ่ไม่หยุดเด็กก็ร้องไห้ตีแม่เพื่อแสดงความต้องการ แม่บอกลูกว่า “อย่าตีแม่ แม่เจ็บ หรือ มันบาป” จากนั้นแม่ก็อุ้มลูกกอดลูกไว้เมื่อทนนรับเราไม่ไหวแม่ก็ให้ลูกดื่ม ถ้าเพื่อนบ้านมาพบเห็นว่าเด็กที่โตแล้วยังดื่มนมแม่อยู่ มักล้อว่า “เฮ้ยใหญ่เป็นบ่าวเป็นสาวแล้วยังกินนมแม่อยู่ เอ๊ยหน้าบ่อาย” (โตแล้วยังดื่มนมแม่อยู่ไม่อายหรือ) อย่างไรก็ตามถึงแม่เด็กวัยนี้ยังดื่มนมอยู่แต่ไม่บ่อยนัก เพราะเริ่มรับประทานอาหารอย่างอื่นนอกจากไม่สบายไม่รับประทานข้าว จึงดื่มนมแม่

การดูแลเด็กวัยนี้ พ่อ แม่ไม่ต้องดูแลอย่างใกล้ชิดเหมือนเมื่อเล็กแต่เด็กยังมีความต้องการให้แม่อุ้มเดินไปไหนๆ พ่อ แม่จึงอุ้มเช่นเดิม นอกจากพ่อแม่ดูแลเด็กแล้วพี่หรือญาติที่อายุมากกว่าก็ช่วยดูแลด้วยเมื่อเล่นด้วยกันก็ช่วยดูแลน้องช่วยอุ้มน้องเด็กหญิงได้พูดแทนตัวเองว่า “มาพี่จะอุ้ม” เมื่อร้องไห้ก็ปลอบน้องว่า “โอ้ อย่าร้องไห้มาลูกหลามา มาพี่สิอุ้ม” (อย่าร้องไห้ลูกมาพี่จะอุ้ม) อนึ่งเด็กวัยนี้มักใกล้ชิด และติดคนดูแลมากไม่ว่าผู้ใหญ่ที่ดูแลจะไปไหนมักจะร้องตามไปด้วย ถ้าไม่ให้ไปเด็กจะร้องไห้นานมากแม้ผู้ใหญ่จะปลอบให้หยุดร้องก็ตาม เด็กจะหยุดต่อเมื่อรู้สึกเหนื่อย หรือผู้ใหญ่เบนความสนใจด้วยการอุ้มเดินไปที่อื่น หากนมหรือของรับประทานอย่างอื่นให้

อนึ่งการที่เด็กมีพี่คอยดูแลแทนพ่อ แม่ นี้ จะทำให้พี่น้องเกิดความรักและผูกพันต่อกันเป็น
 อย่างดี

3. การอบรมเลี้ยงดูในระยะ Phallic Stage (อายุ 3-6 ปี)

สังคมไทยที่หมู่บ้านน้ำคำมีเด็กวัยนี้จำนวน 17 คนและพบว่า เด็กเริ่มจับอวัยวะเพศตั้งแต่อายุ 7 เดือนเป็นต้นมา และในเด็กอายุ 7 เดือนเหล่านี้มักปรากฏเฉพาะในเพศชาย พวกเขาจับอวัยวะเพศขณะที่ยืนดู สเหตุหนึ่งคือพ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่สวมกางเกงให้เด็กชายขณะอยู่บ้านด้วยความคิดว่าเด็กผู้ชายไม่สวมใส่กางเกงก็ไม่น่าเกลียดเหมือนเด็กผู้หญิง และเด็กชอบปีสสาวะรดกางเกงบ่อยๆ ดังนั้นเด็กชายในหมู่บ้าน ขณะอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 3 ปี ไม่สวมกางเกงเมื่ออยู่บ้านจึงมีโอกาสจับอวัยวะเพศของตนบ่อยครั้ง

เมื่อเด็กเริ่มเข้าใจคำพูดของผู้ใหญ่แล้วขณะอาบน้ำให้เด็ก ผู้ใหญ่มักถามทั้งเด็กหญิง เด็กชายว่า “อันนี้ (หมายถึงอวัยวะเพศ) ของใคร เขาเรียกว่าอะไร ปิดเสียอย่าเขา ” หลังอาบน้ำเสร็จเด็กชายชอบจับอวัยวะเพศ ส่วนเด็กหญิงจะไม่จับอวัยวะเพศของตนเพราะแม่ พ่อ หรือผู้ใหญ่จะบอกให้สวมกางเกงให้มิดชิดและมักบอกเด็กว่า “อย่าเขาๆ ปิดซะเดี๋ยวโผมาเห็น” เด็กจะรับสวมกางเกงและแสดงกิริยาเอียงอายเมื่อถูกล้อเลียน

ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า เด็กชายมักไม่สวมกางเกงเมื่ออยู่บ้านนอกจากว่ามีแขกไปเยี่ยมที่บ้าน หรือพาเด็กไปเดินเล่นบ้านเพื่อนบ้าน หรือชื่อของเด็กชายจึงสวมทั้งเสื้อ กางเกง เมื่อเล่นสกปรกหรือปีสสาวะรดกางเกง ผู้ใหญ่จะถอดกางเกงออก เด็กก็เล่นต่อไปโดยไม่จับอวัยวะเพศ กระทั่งผลัดตัวหรือไม่เล่น ไม่สนใจจะเล่นต่อไปเด็กจะจับอวัยวะเพศของตนอีกครั้ง ถ้าผู้ใหญ่เห็นจะรีบบอกเด็กว่า “ระวังไม่ออกนะ หรือเดี๋ยวหมากัดคนนะ อย่าจับเดี๋ยวตินะ” บางครั้งแม่ พ่อ จะจับมือออกหรือตีเด็ก บางครั้งก็ปล่อยให้เด็กจับต่อไป ถ้าบอกแล้วเด็กไม่ปฏิบัติตาม บางครั้งพ่อ แม่ จะรีบหากางเกงมาสวมให้ บางครั้งก่อนอาบน้ำและหลังจากปีสสาวะเด็กจะเรียกให้ผู้ใหญ่ดูอวัยวะเพศของตนด้วย ผู้ใหญ่ก็แสดงการรับรู้แล้วบอกให้เด็กสวมกางเกงให้เรียบร้อย

ระยะที่เด็กสนใจอวัยวะเพศนี้ เด็กเริ่มเรียนรู้การช่วยเหลือตนเองมากขึ้นเช่น อาบน้ำเอง เพราะเห็นผู้ใหญ่ทำก็ทำตามสระผมด้วยตนเอง แต่งตัวเองเด็กจะแสดงกิริยาไม่พอใจเมื่อ พ่อ แม่ มาช่วยเหลือ บางครั้งพ่อ แม่ ก็ให้อิสระกับเด็ก เด็กสามารถไปวิ่งเล่นกับเพื่อนได้ไกลๆ แต่ต้องกลับมาบ้านก่อนค่ำอาบน้ำแต่งตัวรับประทานอาหารกับเด็กเมื่อเด็กอายุได้ประมาณ 4 ปีกว่าๆ เป็นผู้ใหญ่เริ่มให้เด็กช่วยเหลืองานบ้านมากขึ้น เช่น ฝึกให้ล้างจาน หยิบสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ให้ พ่อ แม่ บ้างไหววานให้เด็กไปซื้อของที่ร้านค้า การใช้เด็กไปซื้อของยังความพอใจให้มากเพราะมีเงินทองหลังจากซื้อของ เขาสามารถใช้เงินขอเงินที่เหลือนี้ซื้อขนมรับประทาน บางครั้งการใช้ไปซื้อของ เด็กร้องขอค่าจ้างทุกครั้งถ้าไม่ได้ค่าจ้างเด็กแสดงอาการอึดอัดก็จะถูกคว่ำ พร้อมกับวางเงื่อนไขว่า “ถ้ากินขนมแล้วไม่ต้องกินข้าว” บ้างบอกเด็กต่อไปว่า “เงินทองไม่ใช่ของหาง่าย”

เมื่อเด็กอายุได้ 5 ปี เด็กเริ่มไปโรงเรียน ครูอาจารย์ที่โรงเรียนจะช่วยดูแลอบรมเด็กต่อจากครอบครัวอีกครั้งหนึ่งทั้งที่บ้านและโรงเรียนได้ฝึกมารยาทของเด็กทางด้านการพูด ให้เด็กพูดจาสุภาพเรียบร้อย มีคำลงท้ายเมื่อพูดกับผู้ใหญ่หรือเมื่อผู้ใหญ่ถาม ต้องตอบว่า “ กะ ครับ “ สำหรับคำลงท้ายเด็กปฏิบัติต่อเมื่ออยู่โรงเรียน หรือพูดกับผู้ใหญ่ที่มีการศึกษา และมีตำแหน่งหน้าที่การงานดีเท่า่นั้นแต่เด็กก็ไม่ปฏิบัติตามส่วนหนึ่งคงเห็นว่าโดยทั่วไปแล้ว การพูดจาในหมู่บ้าน ทั้งเด็กผู้ใหญ่ใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ว่า “ กู หรือ เฮา หรือ ซ้อย “ สรรพนามบุรุษที่ 2 ว่า “ มึง โต สู “ เมื่อตอบรับใช้คำว่า “ เออ อือ “ เด็กจึงพูดตามผู้ใหญ่ และพูดต่อกันมา อีกส่วนหนึ่งคงเป็นเพราะความใกล้ชิดสนิทสนมมาจึง รู้สึกว่าไม่จำเป็นที่จะพูดด้วยถ้อยคำไพเราะ

นอกจากนี้ยังฝึกมารยาทอื่นๆ ให้กับเด็กคือ เดินผ่านผู้ใหญ่ต้องก้มศีรษะ ค้อมตัว การเดินต้องไม่เดินเสียงดังและ เด็กต้องรู้จักการไหว้เพื่อแสดงความขอบคุณ แสดงความเคารพผู้ใหญ่ หรือขอโทษ นอกจากนี้เด็กยังได้รับการอบรมให้เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือผู้อื่น

อนึ่งเด็กวัยนี้จะรู้จักเพื่อนฝูงมากขึ้น เมื่อกลับจากโรงเรียนแล้วมักจะเปลี่ยนเสื้อผ้า แล้วไปวิ่งเล่นกับเพื่อนๆ บางครั้งเล่นจนทำข้าวของเสียหาย ผู้ใหญ่ก็จะดุเด็กๆ จะวิ่งหนี เด็กบางคนเล่นกระตังคำมีด พ่อ แม่ ผู้ใหญ่ตามหาตัวให้กลับไปอาบน้ำ รับประทานอาหาร แต่ด้วยความสนุกเพลิดเพลิน เด็กมักลืมเวลากลับบ้าน การลงโทษด้วยการดุด่าและตีจึงเกิดขึ้น ในหมู่บ้านเสมอ

4. การเลี้ยงดูเด็กในระยะ Latency stage (อายุ 6 - 11 ปี)

จากการศึกษาพบว่า ในหมู่บ้านมีเด็กวัยนี้จำนวน 41 คน เด็กวัยนี้ได้พัฒนาวุฒิภาวะมากขึ้น เด็กสามารถทำงานหลายๆ อย่างด้วยตนเอง พ่อ แม่ หรือผู้ให้การเลี้ยงดูจะอบรมปลูกฝังวัฒนธรรมของสังคมให้กับเด็ก เพื่อจะได้นำไปใช้สำหรับการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต เด็กวัยนี้ยังอยู่ในวัยเรียน ดังนั้นในวันธรรมดาเด็กจึงใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียนมากกว่าที่บ้าน ครูอาจารย์จึงได้อบรมปลูกฝังวัฒนธรรมของทางสังคม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ และปฏิบัติตัวให้เหมาะสมตามที่สังคมต้องการอีกส่วนหนึ่งด้วย

ตามวุฒิภาวะของเด็กวัยนี้เด็กจะเริ่มแยกตัวจาก พ่อ แม่ ไปสู่สังคมภายนอก เด็กเริ่มคบหาสมาคมกับเพื่อนมากขึ้น ดังนั้นภายหลังจากเลิกเรียนเด็กมักใช้เวลาเล่นกับเพื่อน เด็กชายจะเล่นฟุตบอล บ้าง เตะตะกร้อ บ้าง เล่นรถกระบะ บ้าง โยนเหรียญ บ้าง การเล่นโยนเหรียญนี้ผู้ใหญ่จะไม่เห็นด้วย เพราะถือเป็นการพนันชนิดหนึ่ง จึงห้ามปรามเด็กไม่ให้เล่น ถ้าเด็กไม่เชื่อฟังต้องถูกลงโทษด้วยการตี ผู้ตีนั้นจะเป็น พ่อ หรือ แม่ คนใดคนหนึ่ง ที่มีอำนาจและเด็กรู้สึกกลัวเป็นพิเศษ ส่วนเด็กหญิงจะเล่นขายของ เล่นกระโดดยาง เล่นเป่ายิงฉุบ เป็นต้น ขณะที่เด็กเล่นด้วยกันบางครั้งเกิดการทะเลาะวิวาท ถ้าผู้ใหญ่เห็นจะบอกให้ยุติการเล่น หรือดุด่าว่ากล่าว “ เล่นด้วยกันก็ทะเลาะกันไม่รักกันเลยนี่ ของใครเก็บไปเลิก ” ซึ่งบางครั้งเด็กจะหยุดเล่นแล้วแยกย้ายกันกลับบ้าน แต่บางครั้งเด็กยังเล่นกันต่อไป หลังการทะเลาะวิวาท คู่กรณีทั้งสองฝ่ายมักโกรธกัน แต่ไม่นานก็หายและเล่นด้วยกันต่อไป

ด้วยเด็กวัยนี้มีพัฒนาการมากขึ้น สามารถเข้าใจและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ ดังนั้น พ่อ แม่ หรือผู้ให้การศึกษาจึงปลูกฝังอบรมเด็กให้เรียนรู้การดำเนินชีวิต เรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างเพศ และแสดงบทบาทให้เหมาะสมตามสถานภาพ เด็กหญิงสอนให้รู้จักการทำงานบ้าน เช่น กวาดบ้าน หุงข้าว ล้างจาน ทำกับข้าว ภูบ้าน ซักผ้า ส่วนเด็กชายต้องช่วยทำงานในไร่ นา เช่น เลี้ยงโค กระบือ แต่เด็กชายบางคนต้องช่วยทำงานบ้าน งานอีกชนิดหนึ่งที่เด็กชายและเด็กหญิงต้องรับผิดชอบเหมือนกันคือ ช่วยเลี้ยงดูน้อง คนถัดไปแทน พ่อ แม่

อนึ่งด้วยชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ ตามฤดูกาลต่างๆ ทำให้เด็กวัยนี้เรียนรู้การหาอาหารจากธรรมชาติ เช่น ในฤดูฝน ปลาในทุ่งนาชุกชุม เด็กจะชวนกันไปจับปลาด้วยการใช้อุปกรณ์ชนิดต่างๆ เช่น เบ็ด ไซ ลอบ บ้างก็ไปกับพ่อ แม่ บางครั้งการไปจับปลาของเด็กไม่ได้บอกให้ผู้ใหญ่ทราบ ด้วยความหวังใจของ พ่อ แม่ หรือผู้เลี้ยงดูจะออกตามหา เมื่อเด็กกลับมาจึงถูกตักเตือนด้วยคำว่า “ ให้ออกไปจับปลาโดยไม่ขออนุญาต หรือบอกให้ผู้ใหญ่ทราบ ถ้าได้ปลากลับมาด้วยมักนำมาทอด เป็นการป้องกันตัวเพื่อไม่ให้ถูกดู อย่างไรก็ตาม การที่เด็กสามารถเรียนรู้จักการทำมาหากิน สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เป็นการแบ่งเบาภาระของพ่อ แม่ เด็กจะได้รับคำชมเชยจากผู้ใหญ่ ทั้งจากพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง หรือผู้ใกล้ชิด คำชมเชยนี้ทำให้เด็กเกิดความกล้า และรู้สึกมั่นใจในการกระทำของตนเอง

ในฤดูหนาวเป็นฤดูกาลเก็บเกี่ยว เด็กๆ จะตามผู้ปกครองเพื่อช่วยงานในไร่ นา เช่น ช่วยเกี่ยวข้าว ช่วยแบกมัดข้าวที่เกี่ยวข้องแล้วมารวมกันเพื่อรอการการสี หรือนวด เด็กที่ไม่ไปไร่ นาถ้ามีน้องจะช่วยเหลือแทนพ่อ แม่ การที่พี่ช่วยดูแลน้องนี้ทำให้เกิดความผูกพันรักใคร่ระหว่างพี่น้องได้มากนอกจากงานในนาแล้วยังมีงานในไร่ คือถึงฤดูกาลตัดปอ และลอกปอเด็กๆ จะช่วยกันลอกปอ และตากปอเด็กบางคนจะมารับจ้างลอกปอ เงินค่าจ้างที่ได้จะเก็บมาซื้อขนม หรือของใช้ส่วนตัว บ้างก็ฝากเงินให้พ่อ แม่ เก็บไว้ การที่เด็กสามารถทำงานช่วยเหลือตนเองได้นี้ พ่อ แม่ รู้สึกดีใจมาก

หลังการเก็บเกี่ยวน้ำในคลองในสระซึ่งชาวบ้านขุดไว้ตามทุ่งนาแห้งลงไปมาก ประกอบกับการเกรงว่าปลาในสระน้ำจะเกิดโรค จึงช่วยกันจับปลาเรียกเป็นภาษาท้องถิ่นว่า “ สระปลา ” เครือญาติและเด็กๆ จะช่วยกันจับปลากันอย่างสนุกสนาน ขณะจับปลาบางครั้งครอบครัวจะทำอาหารรับประทานที่สระน้ำบ้างจนกลับบ้าน เด็กได้รับประทานปลาเผาสดๆ ซึ่งเด็กจะชอบมาก ภายหลังจับปลาบ้างจะแบ่งกันรับประทานในระหว่างเครือญาติ บ้างก็ขาย ทำให้เด็กได้เห็นและเรียนรู้การพึ่งพาอาศัยกันโดยไม่รู้ตัว

ในฤดูแล้งเด็กบางคนต้องรับผิดชอบงานบ้านด้วยการเลี้ยง โค กระบือ ขณะที่เด็กต้องทำหน้าที่นี้ เด็กชายจะเล่นสนุกด้วยการยิงนก ยิงกิ้งก่า โดยให้เหตุผลว่า “ ยิงเพื่อทดสอบฝีมือ และนำมาทำอาหาร ”

การอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยนี้ พ่อ แม่ หรือผู้เลี้ยงดูมักไม่เข้มงวดต่อการอบรมกริยามารยาท แต่จะเน้นที่การฝึกให้เด็กรู้จัก และรับผิดชอบทำงานบ้าน ช่วยเหลืองานของพ่อ แม่ และรู้จักเวลาว่า จะทำอะไรเมื่อไหร่ เช่นเวลาเช้าต้องตื่นเข้าอาบน้ำ ล้างหน้า แต่งตัวไปโรงเรียนหลังเลิกเรียนผลัด เปลี่ยนเสื้อผ้าให้เรียบร้อย .มีการบ้านต้องทำให้เสร็จถึงจะไปวิ่งเล่นกับเพื่อนได้ หรือถ้าต้องรับผิดชอบนำ โค กระบือ เข้าคอก ก็ต้องทำตามหน้าที่เมื่อไหร่ควรจะกลับมาอาบน้ำรับประทานอาหาร เด็กหญิงต้องช่วยหุงข้าว ทำกับข้าวแทน พ่อ แม่ ในบางครั้งได้ อย่างไรก็ตามการที่เด็กไปวิ่งเล่นกับ กลุ่มเพื่อน หรือ ด้วยเหตุผลที่ว่ากลับบ้านเร็วก็ยังไม่ได้รับประทานอาหาร เพราะที่บ้านไม่ได้เคร่ง ครัดเรื่องเวลารับประทานอาหาร ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับความสะดวก หรือเมื่อมีจำนวนสมาชิกอยู่ พร้อมหน้ากันจึงรับประทานอาหาร ดังนั้นเด็กจึงจะละเลยการปฏิบัติตัวให้เป็นคนตรงต่อเวลา

อนึ่งเด็กวัยนี้จะสนใจชมโทรทัศน์มาก โดยเฉพาะเด็กชายจะชอบชมการ์ตูน จึงมักรวมกัน ชมรายการที่บ้านเพื่อนคนใดคนหนึ่ง ส่วนเด็กหญิงชอบที่จะสนทนากันมากกว่า ดังนั้นขณะทำการ บ้านจึงมักรวมกลุ่มทำด้วยกัน บ้างเป็นกลุ่มบ้านใกล้เคียงกันด้วยเหตุนี้จึงทำให้เด็กได้รู้จักและเรียนรู้ นิสัยของเพื่อนมากขึ้น

สำหรับครอบครัวที่เอาใจใส่ต่อความประพฤติของลูก ก็จะสอนและอบรมเรื่องมารยาทพูด จาให้พูดด้วยคำอ่อนหวาน เมื่อพูดกับผู้ใหญ่ต้องมีคำลงท้ายด้วย“ค่ะ หรือ ครับ” ใช้สรรพนามแทน ตัวเองว่า “ผม ข้อย หรือชื่อตัวเอง” นอกจากนี้ก็สอนเด็กให้มีสัมมาคารวะรู้จักไหว้ผู้ใหญ่ แทนคำ กล่าวว่ “สวัสดี” หรือขอบคุณเมื่อผู้ใหญ่ถามต้องตอบไม่นิ่งเฉย บ้างอบรมให้ลูกรู้จักเวลา สอนให้ เด็กมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ไม่ทำบาป ไม่ลักขโมย ห้ามหยิบฉวยของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่ง เด็กปฏิบัติตามคำสอนเป็นอย่างดี

5. การอบรมเลี้ยงดูเด็กในระยะ Genital stage (11 - 14 ปี)

จากการศึกษาพบว่าเด็กอายุ 11 - 14 ปี ในหมู่บ้านมีจำนวน 22 คน ตามวุฒิภาวะแล้วเด็ก อยู่ในช่วงวัยรุ่นเด็กรู้สึกตัวว่าบางครั้งเป็นผู้ใหญ่ บางครั้งเป็นเด็ก นอกจากนี้ยังรู้จักแสดงความคิดเห็น ส่วนตัว บางครั้งจึงทำให้ผู้ให้การเลี้ยงดูรู้สึกว่เด็กคือร้อนไม่เชื่อฟัง

อย่างไรก็ตามผู้ให้การเลี้ยงดูเห็นว่า เด็กเติบโตแล้ว ทั้งยังสามารถช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น เด็กจึงได้รับอิสระต่อการกระทำของตนเองตามสมควร เช่น สามารถคบเพื่อน และไปมาหาสู่ เพื่อนได้

อนึ่งพ่อแม่หรือผู้ให้การเลี้ยงดูค่อนข้างกวดขันกริยามารยาทของเด็กมาก จึงเอาใจใส่เรื่องการคบเพื่อน และช่วยตักเตือนเมื่อเขาปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม เช่น เด็กชายบางคนเมื่ออายุย่างเข้าสู่วัยรุ่น จะชอบคบเพื่อนและชอบเที่ยวมากขึ้น พ่อแม่ จะตักเตือนไม่ให้เที่ยวเตร่มักนักบางคนจะไม่เข้า ชั้นเรียน ในวิชาที่ตนเองไม่ชอบ เพื่อนในหมู่บ้านจะช่วยสอดส่องดูแล แล้วแจ้งให้พ่อ แม่ ทราบ พ่อ แม่ ก็จะตักเตือนไม่ให้ปฏิบัติตัวเช่นนั้นอีก

แต่อย่างไรก็ตามเด็กของหมู่บ้านน้ำคำ ซึ่งมีพัฒนาการในวัยนี้มักไม่มีปัญหาเรื่องความประพฤติมากนัก เด็กส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ของตนเองดี โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงจะรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองได้ดีมาก

เด็กหญิงจะได้รับการอบรมให้รู้จักทำงานบ้าน ตลอดจนถึงทำหน้าที่ดูแลน้อง ๆ ด้วย สำหรับผู้ที่ยังอยู่ในวัยเรียน หลังเลิกเรียน จะหุงข้าว ทำกับข้าว ซักผ้า ถูบ้าน กวาดบ้าน ให้เรียบร้อย เมื่อทำงานบ้านเสร็จก็จะทำการบ้าน หรือไปมาหาสู่เพื่อนฝูงในวัยเดียวกัน มักพูดคุยถึงเรื่องความประพฤติ ที่ถูกพ่อ แม่ หรือ ผู้ใหญ่ตักเตือนว่ากล่าว เช่น เด็กวัยนี้ชอบอยู่กับเพื่อนมากกว่าที่บ้าน แม่ตักเตือนว่า “ชอบเที่ยวเตร่อีกไม่นานคงต้องหางานแล้ว” ซึ่งเด็กจะเกิดความรู้สึกไม่พอใจเป็นอันมาก แต่ไม่ได้โต้แย้ง จึงชอบปรึกษาและปรับทุกข์กับเพื่อนเด็กบางคนต้องรับผิดชอบงานบ้านมากขึ้น ขณะที่จิตใจต้องการไปเล่นกับเพื่อน จึงรู้สึกสับสนไม่พอใจที่จะทำงานได้รับมอบหมาย อย่างไรก็ตามเด็กก็ต้องทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด เพราะถ้าไม่ทำต้องถูกผู้ใหญ่ให้การเลียงดูค่า

ส่วนเด็กชายไม่ต้องรับผิดชอบงานมากนัก จึงใช้เวลาไปเล่นกีฬากับเพื่อน บ้างเตะตะกร้อ บ้างเตะฟุตบอล อนึ่ง ทั้งเด็กชาย เด็กหญิงวัยนี้ยังชอบเล่นแบบเด็กๆ แม่ซึ่งเป็นผู้ดูแลลูกมากกว่าพ่อ จะตักเตือนว่า “ โตแล้วไม่ควรจะเล่นแบบเด็กๆ อีก ไม่ควรเล่นขายของ เล่นดินเล่นทรายกับเด็กๆ ควรทำตัวให้เป็นผู้ใหญ่บ้าง”

นอกจากนี้เด็กยังได้รับการอบรมความประพฤติด้านอื่นๆ เช่น ไม่ควรพูดกับผู้ใหญ่ด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ มีความซื่อสัตย์ รู้จักรักเพื่อนช่วยเหลือเพื่อน และควรมีความกตัญญูรู้คุณ

นอกจากนี้แล้วยังมีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยนี้คือความรู้สึกสนใจต่อเพศตรงข้าม เด็กชายจึงมักแสดงกิริยาและแสดงบทบาทของเพศชายให้ผู้อื่นเห็น เช่น ชอบเสียงดัง หรือหยอกเย้ากันด้วยการชกต่อยเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีความกล้า แข็งแรง สำหรับเด็กชายที่มีบุคลิกภาพเป็นคนเรียบร้อยมักไม่แสดงกิริยาเหล่านี้ส่วนเด็กหญิงจะแสดงความรู้สึกอายและงอนมากขึ้น มักแสดงความไม่พอใจเมื่อมีผู้เข้าเหย

นอกจากนี้เด็กยังมีความรู้สึกต้องการความเป็นเหตุเป็นผล และรักความยุติธรรมเมื่อเกิดกรณีทะเลาะระหว่างเด็กหญิงและเด็กชาย ทั้งสองฝ่ายจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันถ้าใครรังแกเพื่อนหรือพูดจาไม่เหมาะสมก็จะตักเตือนกันเองโดยมีเพื่อนๆ ช่วยตัดสินผู้กระทำผิด และจะไม่คบหาสมาคมด้วยหรือให้ความสนิทสนมน้อยลง

เด็กวัยนี้ยังเรียนรู้มารยาทของสังคม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาพร้อมกับความเจริญของหมู่บ้านคือ การให้ของขวัญแก่เพื่อนในวันปีใหม่วันคริสต์มาส วันเกิด หรือวันวาเลนไทน์ด้วย ซึ่งสิ่งของที่มอบให้แก่กันเป็นของขวัญที่หาได้ในท้องถิ่น มีราคาไม่แพงนักแต่เปี่ยมด้วยน้ำใจ

ด้วยการอบรมเลี้ยงดู หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการให้การตอบสนองปัจจัยทางจิตวิทยาและวัฒนธรรม ของพ่อ แม่ และญาติดังกล่าวมาข้างต้นนี้นับว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของ

เด็กในวัยที่เติบโตขึ้นมากและจากการสังเกตถึงบุคลิกภาพสมาชิกของหมู่บ้านนำคำพบว่าเด็กหรือผู้ใหญ่มีบุคลิกภาพคล้ายคลึงกัน ดังสรุปต่อไปนี้ คือ

1. มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เช่น ภายหลังจากเด็กสำเร็จการศึกษาจะทำงานเพื่อนำรายได้มาช่วยเหลือครอบครัว บ้างตอบแทนในรูปของเงิน บ้างสร้างบ้านให้พ่อแม่ เป็นต้น
2. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน ญาติ พี่น้อง
3. รู้จักการช่วยเหลือผู้อื่นและมีความจริงใจ
4. มีความอะลุ่มอล่วย ปรับตัวได้ดี
5. ชอบความสนุกสนาน
6. ไม่ค่อยมีระเบียบวินัย
7. ยอมรับคำสั่งของผู้มีอำนาจเหนือกว่า

จากการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กดังที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่าในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นพบว่ามีรูปแบบการให้การตอบสนองปัจจัยทางจิตวิทยาและวัฒนธรรมในชั้นต่างๆดังนี้

1. ระยะเวลา ให้ความสำคัญกับการตอบสนองทางปากอย่างเพียงพอและพบว่ามีกรปลูกฝังทางวัฒนธรรมด้วย
2. ระยะเวลาขบถ่าย พบว่ามีกรให้ความสำคัญกับการฝึกการขบถ่าย แต่ผู้ให้การเลี้ยงดูบางคนก็เข้มงวดกับการขบถ่ายและในระยะนี้พบว่ามีกรปลูกฝังวัฒนธรรมของสังคมด้วย
3. ระยะเวลาใจวัยวะเพศ พบว่า ผู้ให้การเลี้ยงดูไม่ให้การตอบสนองเมื่อเด็กต้องการสัมผัสอวัยวะเพศของตนเองคือไม่ให้การตอบสนองทางจิตวิทยาแต่ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรม
4. ระยะเวลาแฝง พบว่า ผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมและตอบสนองทางจิตวิทยา แต่พบว่าบางครอบครัวก็ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมน้อยกว่าครอบครัวอื่นๆ
5. ระยะเวลาสนใจในการรักเพศตรงข้าม พบว่าผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมแตกต่างกันคือบางครอบครัวให้ความสำคัญมาก บางครอบครัวให้ความสำคัญน้อย ส่วนด้านจิตวิทยาพบว่าหลายครอบครัวให้ความสำคัญกับการตอบสนองทางจิตวิทยาและบางครอบครัวก็ไม่ให้ความสำคัญกับการตอบสนอง

จากการตอบสนองที่แตกต่างกันดังกล่าวจึงก่อให้เกิดรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทยดังรายละเอียดที่ปรากฏในบทวิเคราะห์